

**Projev Čenka Růžičky,
předsedy Výboru pro odškodnění romského holocaustu,
u příležitosti Dne památky obětí holocaustu
a předcházení zločinům proti lidskosti
Senát Parlamentu České republiky,
27. ledna 2021**

Vážení spoluobčané,

jsem rád, že před vás mohu v této složité době předstoupit a vyslovit k vám alespoň takto v tento památečný den pár slov. Srdečně vás zdravím. Jsem zde za romskou menšinu, konkrétně za romské vězně nacistických KT a pozůstalé po obětech, proto se sluší, abych stručně zhodnotil předcházející období ve vztahu k romským obětem nacismu. Střízlivě uvedu jen dva projekty z mnoha dalších, které naše organizace s pomocí soudných lidí této i zahraniční společnosti v poslední době i s přispěním Židovských organizací po mnoha peripetiích dotáhla do celkem přijatelných výsledků.

Bylo to státem vykoupení vepřína z místa romského KT v Letech u Písku, které nastartovalo větší zájem institucí a veřejnosti o nezmanipulované informace.

V této souvislosti vyzdvihnu ochotu ministrů bývalé Sobotkovy vlády, kteří nás jako národ zbavili nehorázné ostudy. V tomto roce se budou budovy vepřína s vládní podporou bourat, architektonický návrh na pietní úpravu místa tábora je již vybrán a veřejnosti by úprava měla sloužit za 3 roky.

V Praze se realizuje moje dlouholeté přání, v roce 2023 zde vznikne s podporou Norských fondů a Ministerstva kultury instituce s názvem Centrum Romů a Sintů v Praze, která dá odpověď na otázku, proč se to našim blízkým za nacismu vlastně stalo. Vznikne zde Centrum Romů a Sintů, které bude sloužit společenským a kulturním aktivitám, kde se Romové budou setkávat se všemi, kdo o to bude mít zájem. Kde se budou odehrávat vzdělávací akce, které ve společnosti doufám polidší dlouhodobě narušené vztahy k našim lidem.

No a tou druhou záležitostí, kterou nemohu opomenout - s pomocí tehdejšího ministra zahraničí pana Lubomíra Zaorálka se nám podařilo na Německém ministerstvu financí dojednat a obětem vyřídit finanční odškodnění za války z rasových důvodů trpícím Romům. Já jsem v tomto ohledu k německé straně poněkud zdrženlivý. I tento typ odškodnění neproběhl, jak měl. A kritický sem co se týče odškodňování Romů jak k institucím německým, švýcarským, ale i institucím českým. Nemám dost času na to, abych zde vyjmenoval odškodňovací a kompenzační procesy, ve kterých byli a pořád jsou romští vězni KT a ti kteří se za nepředstavitelně krutých životních podmínek dokázali ukrýt upozadování. A to i přes to, že se v historii, ale i dnes osudy Židovského národa v mnohém negativním protunuly a stále protínají s osudy Romského lidu. Nikdo, by si neměl osvojovat právo umenšovat tragické osudy romských rodin v době nacismu. Je to postoj znevažující utrpení romského lidu a postoj hluboce amorální, který se vždy setká s nepochopením. K tomuto postoji mám své důvody.

6000 protektorátních Romů a Sintů, bývalých československých občanů, zmařených v letech 1938-1945 v koncentračních táborech nemohou být nikdy plně kompenzovány. Vyvraždění celých romských rodin i s dětmi, které po staletí na území českých zemí žili, představuje nenahraditelnou ztrátu pro celou českou společnost. Důsledky této tragédie pro několik stovek z těch, kteří pronásledování přežili, lze jen přiblížit. Přeživší byli často jedinými či jedněmi z hrstky jednotlivců, kdo válku přežili, nejen co se týkalo jejich vlastní rodiny, ale celých jednotlivých předválečných místních komunit. Neměli se o koho opřít, ani o národ, kterého byli součástí. Po válce stáli na prahu nové doby, samy s doživotně podlomeným zdravím, s neuvěřitelnými psychickými traumaty. Navíc bez prostředků, bez domova. Museli své životy a svoje sociální prostředí vytvořit úplně znovu.

Nové rodiny a společenství, založené na zbytcích předchozího, vytvářeli ve stínu svých hrůzných prožitků, o kterých se báli mluvit veřejně, v prostředí, které bylo a stále je stigmatizující. V jejich společných setkáních pravidelně probleskoval hluboký žal nad násilnou ztrátou původních rodin a nejbližších. Jejich válečná traumata silně zasáhla i životy nás poválečných dětí, před kterými navíc často detaily prožitého utrpení a souvislosti zmizení jejich příbuzných tajili – mnohdy jsme jejich osudy nemohli sdílet, často o svém utrpení nechtěli mluvit, pokládali to za způsob svojí i naší ochrany.

To je důvod, který mě opravňuje žádat, abychom k jednáním týkajících se dalších kompenzací a odškodňování byli přizváni.

Závěrem si vám dovoluji připomenout větu z proslovu německého politika, šéfa Ústřední rady Sintů a Romů v Německu pana Romani Rose, který pronesl u příležitosti dne romského holocaustu v r. 2019.

„Je na čase, aby byl společností anticiganismus ve světě politiky odsouzen ve stejném rozsahu jako antisemitismus,“

A já dodám - anticiganismus odsouzen nejen slovy, ale hlavně činy.

Vážení, organizátorům mého vystoupení si dovoluji upřímně poděkovat a rád bych, abychom se příště setkali v poněkud lepších časech.

V Hořicích dne 15. 1. 2021

Čeněk Růžička